

አህጉራዊ ምዕልቲ ደቀንስትዮ፡ መጋቢት 8 2013

ብምሕረትኡብ ገብረህይወት፡ ሸካጎ

በዚ ምዕልቲዚ ራድዮ ሪፖርት ዝሃበኒ ዕድል እናመስገንኩ፡ ንኹሎም ሃገራውያን ሰላም ክብል እደሊ፡ ብሕልፊ ድማ ንኹለን 'ተን ምእንቲ ፍትሕን ማዕርነት ደቀንስትዮን ዝቃለሳ ዘለዋ ኣሓት ዮሃና ክብል እደሊ።

እቲ ዓመተ-ምህረት 1908 እዩ ነይሩ። ኣብዚ ዓመንት'ዚ ከተማ ኑዮር ዝርአየቶ ዓቢ መስተንክር እንተነይሩ፡ እቲ ናይ 15,000 ዝኣኸላ ሰራሕተኛታት ፋብሪካ ዓለባ ዘካየድኦ ሰላማዊ ሰልፊ እዩ ነይሩ ክብሃል ይክኣል። ኣዝዩ ነዊሕ ስዓታት ኣብ ስራሕ ምጽማደን፡ ብዝውሃበን ደሞዝ ክነብራ ዘይምኽኣለን፡ ኣብ ዝሰርሓሉ ቦታ ናይ ድሕነት ውሕስነት ዘይምርካብን ገለ ካብቶም ኣድማ ንምክያድ ዝደረገ ረቂቒታት እዮም ነይሮም። ብተወሳኺ፡ ከም ደቀንስትዮ መጠን፡ ኣብ ፖለቲካዊ ባይታ ክመርጸን ክምረጸን ዘይምኽኣለን ዝተነፍገን መሰረታዊ መሰል ንምርግጋጽ እየን ተበሊሰን ወይ ተላዲለን።

ቃልሲ ደቀንስትዮ ዓለምለኸዊ ምኣዝን ዝሓዘ ኣብቲ ብ1911 ዝተገብረ ዋዕላ ኮፐንሃገን (Copenhagen Initiative) እዩ። ክላራ ዘትኪን (Clara Zetkin) ዝተባህለት ጀርመናዊት ብዘቐረበቶ እማመ መሰረት፡ መጋቢት 8 ኣህጉራዊ ምዕልቲ ደቀንስትዮ ክትጽዋዕን ካብ 1913 ጀሚሩ ብብዓመቱ ክትብዓልን ክኢላ።

ሎሚ፡ ደቀንስትዮ ኣብ ቊጠባውን ፖለቲካውን ማሕበራውን ጽፍሕታት ወይ መድረኻት ዘካየድኦ ቃልስን ዘመዝገብኦ ዓወትን ዝመዝናሉ ምዕልቲ እዩ። በቲ ካልእ ሸነኽ ክኣ ንዝጽበየን ብድሆታት ብዕቱብ ክገጥማ ዝህልወን ቅሩብነት ዘረጋግጹሉ ምዕልቲ እዩ።

ኣብ ኩሉ ሸነኻት ዓለም ዝካየድ ቃልሲ ደቀንስትዮ ብደረጃ ምዕባሌ ናይቲ ዝርከባሉ ሃገር ዝጽሎ ምዃኑ ዝዝንጋዕ ኣይኮነን። ኣብቲ ቅድሚ ናጽነት ዝነበረ እዋን፡ ኤርትራውያን ደቀንስትዮ ኣንጻር ድርብ ጭቆና ክቃለሳ ነይርወን። እቲ

ቀዳማይ ጭቆና ኣብ ጾታ ዝተመስረተ ዘይማዕርነትን ምግሃስ መሰላትን እዩ ነይሩ። እቲ ካልኣይ ጭቆና ከኣ ኣብ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ዝተስገደደ መግዛእታዊ ምምሕዳር እዩ።

እቲ ጾታዊ ጭቆና ብኸመይ ይግለጽ ወይ ይግሃድ ነይሩ? ንመምዘኒ ክኾነና፡ እስኪ ትፈልጡዶ ወይ ትዝክሩዶ እናበልና ናብ ነልዕሎም ሕቶታት ነድህብ፡-

1. ዘይማዕርነት ጓለንስተይቲ ምዓስ ከም ዝጅምር ትፈልጡዶ? ኣደ ነፍሰጾር ከላ ጓል ከይትወልድ ስግኣት ይሓድራ፡ “ኣደይ ማርያም ክደንኒ” እናበለት ትምህለል። ጓል ምስ ምስኮነት “ኣዩ፡ ካብ ዝፈራህክዎ ኣይወጻእኩን” ኢላ ተስተንትን። ኣብቲ ቤት ኣብ ክንዲ ሓጎስ ሓዘን ይሰፍን። እልልታ ይቐጥብ ወይ ፈጸሙ ይንፈግ። ዝስዕብ ድጎማ እንተሰማዕና፡ ነዚ እዩ ዘረጋግጽ፡-

“ብዓል ኣዴና ልበን ቀሊል፡
ወዲ እናኸውለድ ይብላ ዕልል፡
ጓል እናኸትውለድ ይብላ ዝህልል፡
ሓደው ዓንጃል ይኸውን ሓደው ዘሊል።”

እቲ “ጓል ተመርዕዮም ጓል እንተወለዱ ኣበይ ኣሎ መኸሰቡ?” ዝብል ምስላ ከም ዘነጽሮ፡ ጓል ምውላድ ከም ክሳራን ከም ማይ ምሕቋንን እዩ ዝርአ።

2. ምኽንሻብ ጓለንስተይቲ ስንክልና ከም ዘስዕብ ትፈልጡዶ? መጀመርያ ምኽንሻብ ጓለንስተይቲ ንምንታይ ኣድለየ? እዚ በቲ ሓደ ወገን ወዲ ተባዕታይ ክሕጎሰሉ በቲ ካልእ ወገን ከእ ጓለንስተይቲ ክግትኣሉ ወይ ክትእርነበሉ ዝውሰድ ስጉምቲ እዩ። ኣረ ካብኡ ሓሊፍካ፡ ትኣማንነት ጓለንስተይቲ ንምርግጋጽ ተባሂሉ ዝግበር መስፈይቲ ብልዕቲውን ኣሎ። እዝን፡ ትሕቲ ዕድመ ዝግበር መርዓን፡ ጸዕሪ ሕርስን ደሚርካ ስንክልና ፊስቱላ (fistula)፡ ማለት ምቕዳድ መገዲ ሽንትን ቀልቀልን፡ የምጽእ። እዚ ዘጋጠማ ጓለንስተይቲ ብሰብኣያን ብስድራቤታን ፍንፍንቲ ትኸውን።

3. ጓለንስተይቲ ናይ ትምህርቲ ዕድል ከም ዝንፈጋ ትፈልጡዶ? ጓለንስተይቲ ናይ ትምህርቲ ዕድል ዝንፈጋ ብኸልተ ምኽንያት እዩ። እቲ ቀዳማይ ምኽንያት፡ ጓለንስተይቲ ናይ ምስትውዓል ዓቕሚ ኣዝዩ ለጠቕ ዝበለ እዩ ካብ ዝብል እምነት ይልዓል። እቲ ምስላ ከም ዘነጽሮ፡-

“ቀርኒ ዘለዎ ኣድግን ኣእምሮ ዘለዎ ጓለንስተይትን የላን።”

እቲ ካልኣይ ምኽንያት ከኣ ጓል ተመርዕያ ሓዳር ክትገብር እምበር፡ ብትምህርትን ሞያን ተመልሚላ ቅድሚ ዝእገረ ርእሳ ክትክእል ስለ ዘይሕሰብ እዩ። ናይ ስድራቤት መምርሒ “ወዲ እንተለኩም ኣምህርዎ፡ ጓል እንተላትኩም ኣመርዕውዋ!” እዩ።

4. ጓለንስተይቲ ጽጋዕተኛ ከም ትኸውን ትፈልጡዶ? ጓለንስተይቲ ወራሲት ክትኸውን፡ ናውቲ ማእቶት ክትውንን፡ ተማሂራን ሞያ ኣጥርያን ርእሳ ክትክእል ዝውሃባ ዕድል የልቦን ወይ ድማ ኣዝዩ ጸቢብ እዩ። ገና ዕሸል፡ ወይ ንናይ መውሰዕ ዕድመ ከይበጽሐት ከላ፡ ናብ መርዓ ትቑረን። “ብጽሕቲ ጓልካ ንዝብኢ ሃባ” ከም ዝብሃል፡ ወለዲ ጓሎም ከትፍቅርን ክትመርጽን ዕድል ከይሃቡ ከም ጨርቂ “ኣብ ኢዶም ከይትበልዮም” ናብ ዝኾነ ከጸግዕዎ ይመርጹ። ዝጸገማ ጓለንስተይቲ ኣደራዕ ተጻዊራ ክትነብር እንተዘይኮይኑ፡ ካልእ ምርጫ የብላን። መሪሩኒ ክፍታሕየ ዝበለት “ቤት ገደፍ፡ ዑፍ ነደፍ” ተባሂላ ብዘይ ገለ ጥሪት ትሰናበት። ብቃልኪዳን ተመርዕያ ነይራ ተባሂሉ ዳግማይ ከይትምርዎ፡ ከም “ብኪ” ትኹነንን ወይ ትውገዝን። እዚ ናብ ክድምናን ምንዝርናን ዝደፋፍእ ጸቕጢ እዩ። ጓለንስተይቲ ክትነብር እንተኾይና እንታይ ድኣም ክትገብር?

5. ጓለንስተይቲ ክብረታ ከም ዝቕንጠጥ ትፈልጡዶ? ንእትምርዎ ጓል ኩሊልኩም ሃቡኒ ምባል፡ ሓሲማ/ጥራሓ ጸኒሓትኒ ኢልካ ምምላስ፡ ወጮ ኣልቢስካን ኣድጊ ኣወጢሕካን ምሕሳር፡ ገዝሚ ውሒዱኒ ኢልካ ኣብ ልዕሊ መርዓት ኣደራዕ ምውራድ፡ ዘሪፍካን ጨዊኻን ምምርዓው፡ ኣብ ርእሲ ዘላትካ ካልእ ሰበይቲ ምድራብ/ምውሻም፡ ወ.ዘ.ተ. ዝኣመሰሉ ባህልታት ክብረት ጓለንስተይቲ ዝቕንጠጡ እዮም። “ሕማቕ ካህን ሓንቲ ድጋመቱ፡

ሕማቅ ሰብአይ ሓንቲ ሰበይቱ፡ “ሃንሱ እንተኸደት፡ ሃንሱ ትመጽእ” ዝብሉ ምስላታት ጓለንስተይትን ቅያር ክዳንን ሓደ ጌርካ ምርኣይ እዮም ዘስምዑ።

እምብኣርከስ፡ እቲ ደቀንስትዮ ነቂሐንን ተወዲበንን ዝተቐለለኦ ቀዳማይ ጾታዊ ጭቆና ሕብሩን መልክዑን ከምዚ ዝተገልጸ እዩ ነይሩ።

ሓርነት ደቀንስትዮ ካብቲ ኣንጻር መግዛእታዊ ጨቆና ዝተኸየደ ቃልሲ ነጺልካ ዝርእ ኣይኮነን። ደቀንስትዮ ትሕቲ መሪሕ ውድብ ህዝባዊ ግንባር ተጠርኒፈን እየን ንዕቱብ ቃልሲ ዝተበገሳ። ህዝባዊ ግንባር “ማዕርነት ብማዕረ ተሳታፍነት” ዝብል ጭርሖ ኣንቂሉ፡ ንደቀንስትዮ ማዕርነተንን ሓርነተንን ብናይ ገዛእ ርእሰን ጸዕርን መስዋእትን ከረጋግጸ ኣተባቢዑ። ማዕርነት ናጻ ህያብ ዘይኮነስ ዝተጸዕሮ ጸማ፡ መስዋእቲ ዝተኸፍሎ ዓሰቢ እዩ። ኣብ ሰውራ ዝሳተፉ ደቀንስትዮ ብቐዳምነት ኣብ ርእሰን ዝነበረን ኣረኣእያን ምትእምማንን ናይ ምልዋጥ ዕድል ወይ ተኸእሎ ነይሩወን። እቶም ኣብ ጉድነን ኮይኖም ዝተቐለሉ ደቂ ተባዕትዮውን ካብቲ ዝነበሮም ትምክሕታዊ ኣመላኽታን ምቑንጻብ ጓለንስተይትን ክላቐቐ ባህርያዊ ኮይኑ። ተጋዳላይ ስረ ንዝግጠቐት ተጋዳሊት ኣነኣኢሱ ክርእያ ተመክሮኡ ዘፍቅዶ ኣይኮነን።

ጅግንነት ደቀንስትዮ ብረታዊ ቃልሲ ቅድሚ ምጅማሩ ከይተረፈ እዩ ተራእዩ። ኣዲነቲ ድርጎኛታት/ወትሃደራት ኢትዮጵያ ብድቕስ በርበረ ይግስማን የዕውራን ከም ዝነበራ ዝንገረለን ያታ እዩ። “ንርስቲ ይዋግእላ ኣንስቲ” ዝተባህለ ብዘይ ምኽንያት ኣይኮነን። ብግዜ ብረታዊ ቃልሲ ምንጪ ስንቅን ሓበሬታን ካብ ምጂን ንላዕሊ መረሸትን ተኮስትን፡ ኣጥቃዕትን ማረኽትን ኮይነን እየን። ልዕሊ ወርቅን ብሩርን ሂወተን ሰዊአን፡ መርዓን ደርዓን ኣጽኒሐን ሃገራዊ ጉዳይ ኣቐዲመን እየን። “ኤርትራ ብደምን ኣዕጽምትን ጀጋኑ ዝተረኽበት ሃገር እያ” ከንብል ከሎና፡ ፍርቂ ናይቲ ዝተኸፍለ ዋጋ ብደቀንስትዮ ዝተሸፈነ ወይ ዝተበጀወ እዩ።

ደቀንስትዮ ሓሪምወን ዝነበረ ናይ ትምህርቲ ዕድል ረኺበን ኣብ ጉዕዞ ምዕባሌ ይርከባ። ዝገርም፡ ኣዴታት ከይተረፉ ምሃይምነት ኣጥፊኡን ይጽሕፉን የንብባን ኣለዋ። ደጊም፡ ዝተማህረት ጓለንስተይቲ ተጸቂጣን ጽጋዕተኛ ኮይናን ትሓድር እያ

ማለት ዘበት እዩ። ትምህርቲ ዝረኸበት ጓለንስተይቲ ቊጠባዊ ሓርነትን ጾታዊ ማዕርነትን ጨቢጣ ማለት እዩ። ሎሚ ጓለንስተይቲ ሚኒስተር፡ ኣመሓዳሪት፡ ፈራዲት፡ ሓኪም፡ ምሃንድስ፡ ሊቅ፡ መምህር፡ ዘያሚት ገጣሚት፡ ወ.ዘ.ተ. እያ እንተተባህለ ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ እዩ። ሎሚ ጓለንስተይትን ወዲ ተባዕታይን ኣብ ቅድሚ ሕጊ ማዕረ እዮም፡ ስለዚ ጓለንስተይቲ ወራሲት ንብረት ከይትኸውን ዝኸልከላ ባህልን ሕግን ንሓዋሩ ተሳዒሩ እዩ። ኣብ ቅድሚ ደቀንስትዮ ተዘርጊሑ ዘሎ መገዲ፡ ሳላ መሪሕ ውድብንን ዕቑብ ቃልሰንን ሰጣሕ ጐልጎ እዩ። ደጊም ዓሚቕ ስንጭሮን በሪኽ ዓቕብን የልቦን።

ዮሃና!

ዓወት ንሓፋሽ